

Régi újságírók a városházán

Írta Pásztor Mihály

Jubilál a Fővárosi Hírlap, huszonöt esztendeje, hogy megindult. Istenem, hogyan szalad az idő!

Emlékszem az első számára. Érdekes és változatos volt. Nagy feltűnést keltett, mikor megjelent, különösen az a rovata, melynek — nem minden ok nélkül — Fülánk volt a címe. Mérges kis rovat volt a Fülánk, sok embert megbérszett. A főváros parlamentjében a városatyák kíváncsian forgatták az új lapot, miközben a közgyűlés szónoka ép leplezésekkal traktálta a hallgatóságot.

— A jövő számban ezt is megírom! — szolt oda Dacsó Emil az új lap szerkesztője a szomszédjának Vukovári Albertnek.

— Hát maga azt hiszi, hogy ebből a pamfletből megjelenik még egy újság?! — jegyezte meg gúnyosan Vukovári.

Vukovári Albert a városi ügyekkel foglalkozó újságíró-gárda egyik legrégebbi és legtehetségesebb tagja volt. A Pester Lloyd városi rovatát szerkesztette. Magvas, olykor gúnyoros, de mindig elmés cikkeinek nagy a publikuma. Megállapításában ritkán tévedett, de ezúttal — úgy látszik — mégis elvetette a súlykot, mert Dacsó Emil lapja szerencsésen megérte a huszonötödik évfolyamot. Kár, hogy szegény Vukovári Albert ennek a jubileumnak már nem lehet tanúja. A világháború első esztendejében halt meg.

De nemcsak ő ment el. Egy-kettő kivételével elment az az egész régi újságíró-garnitúra, mely egykor a városházán dolgozott. Ennek a régi garnitúrának a keze alatt formálódott ki a napilapok modern fővárosi rovata. Nem mind tudott úgy írni, mint a maiak, de a régiak között akadnak jeles stíliszták, elsőrendű gazdasági tudósok, budget-szakértők; a főváros közigazgatásának labirintusában pedig egytől-egyik olyan otthonos volt valamennyi, akár csak maga a polgármester. És jó kollégák voltak. Szeretettel gondolok vissza rájuk.

Mikor belesöpöpentem az újságírásba: a Magyar Hírlap szerkesztőségében ismerkedtem meg életem első „városházi újságíró“-jával Kicsiny, köpcös, hasas ember volt, aféle Mokány Berci alak volt az én emberem. Hajnal Istvánnak hívták, de mi Estány bácsinak becéztük. Közgyűlési napokon, minden második szerdán este, nyolc óra után megjelent a szerkesztőségben és amikor már senki sem volt a redakcióban: előkereste a Kőnyomatos-t; nadrágszéből kikotorászott egy kis ollót; az ollóval szépen kivágta a kőnyomatos-lepedőből a közgyűlésről szóló tudósítást: felmetélte és gumiarábikummal, úgynevezett „flekk“-ekre ragasztotta. Főcímet és alcímeket adott a tudósításnak, a fontosabb sorokat aláhúzta, vagyis műhely-nyelven megkurzívolta, szignálta és megagyasztálta. Mikor ezzel minddel elkészült: az egészet leküldte a nyomdába, hogy szedjék ki. És a nyomdászok kiszedték. Negyven évvel ezelőtt így készült a Főváros-rovat.

Egyébként Estány bátyánk végtelenül szeretetreméltó, rendes ember volt. Szeretet boroztatni és e révén baráti kapcsolatai támadtak a főváros tisztviselői körével. Szeretett „halmozni“ a lóversenyen és hallomásból tudom, hogy Hajnal István költő is volt. Például ő költötte az „Erger-Berger, Schossberger...“ kezdetű közismert csatadalt. Hajnal Istvánt különben, manapság valószínűleg állás-halmozónak neveznék, mert nem elégedett meg azzal, hogy időnként a kőnyomatos újságtudósítóból kinyírta és leragasztotta a városi közgyűlést, meg a városházi híreket, hanem délelőttöként a mágusok bankjában: a Magyar Földhitelintézetben tartózkodott, hol archivárius volt. Ezenkívül ő volt Budapest hivatalos lapjának: a Fővárosi Közlönynek szerkesztője és hirdetés-bérlője.

Ha már itt tartok, el kell mondanom azt is, miképpen született a Fővárosi Közlöny. Ott kezdődik a dolog, hogy Budapesten 1885 áprilisában egy Közérdek című hetilap indult meg, amelynek az volt a programja, hogy „képviseletét fogja az ország közgazdasági és társadalmi érdekeit“. Megindulása után két hónappal azonban a Közérdek hirtelen megváltoztatta a nevét és Főváros címen jelent meg. Ez volt Budapest az első városi ügyekkel foglalkozó újság. A lap szerkesztője különben Toldy László, a magyar irodalomtörténet megalapítójának: Toldy Ferencnek a fia; ki-

adója pedig Pichler Nándor István, aki a lapon Könyves N. István néven szerepelt. Toldy László a 70-es években még krisztinavárosi plébános, aztán otthagyja a parókiát, kilép a papirendből, megnősül, tanári állást vállalt, majd megalapítja és egy esztendeig szerkeszti a Főváros című újságot. Azután sem szakadt el Budapeستől, melynek 1886-ban főlevéltárosa lett. Kedves, tudós és bölcs ember volt Toldy László. Kis hosszúságú pipájából még a kilencszáz évesekben is ott pipázgatott a főváros levéltárában.

Míg Toldy Lászlónak inkább a várostörténet volt a specialitása, addig a másik szerkesztő: Pichler Nándor István gyakorlati érzékével és gazdasági tevékenységével tűnt ki. Ő az első pillanattól kezdve azon igyekezett, hogy a Főváros szorosabb kapcsolatba kerüljön a fővárossal. Ezt a törekvését siker koronázta, mert 1887-ben, tehát ötven évvel ezelőtt, már mint Budapest törvényhatóságának hivatalos értesítője jelent meg a Főváros; 1890 január 1-től kezdve pedig a hivatalos lapot a főváros sajtó kezelésében adta ki; a városi újság címe akkor már Fővárosi Közlöny; a szerkesztő viszont Hajnal István.

Mikor 1902-ben átvettem a Pesti Napló főváros-rovatának vezetését és attól fogva én is a városházán dolgoztam, Márkus József volt akkor még a főpolgármester; Halmos János meg a polgármester, kinek Wildner Ödön volt a titkára. A városházán dolgozó újságírók száma még nem volt olyan nagy, mint ma. Kevesebb volt a napilap is és a legtöbb lap csak a közgyűlésekre küldött tudósítót, egyébként pedig a „kőnyomatos“-ból és az esti lapokból vették át a híreket a szerkesztőségek. Mikor első ízben látogattam el a Károlykaszárnyából átvedlett városházára, már ott találtam Rózsa Károlyt, a Budapesti Hírlap és az Esti Újság munkatársát; Vukovári Albertet a Pester Lloyd munkatársát; dr. Bodor Zsigmondot a Neues Pester Journal munkatársát. Geley Józsefet, aki a Magyarországot, Tomá Szilárdot, aki a Magyar Nemzetet képviselte Siposs Sándor pedig a Magyar Híradó nevű kövön nyomott hírlaptudósítót írta. Valószággal írta még pedig vegytíntával, mert akkoriban írógép még nem kátogott a szerkesztőségekben. Siposs Sándor különben hatalmas termetű, régimódi ember volt. „Atispán úr“-nak tituláltuk, mert valamikor a

vármegyét szolgálta. Állandóan pipált az öreg úr. Volt egy szép formájú, hosszunyakú tajtékpipája, melynek erdélyileg Patko nevű híres betyár volt a gazdája. Pest vármegye alispánjától, Beniczky Lajostól kapta prezentbe. Dohányos ember volt Geley József is, fapipából szítta a verpelétit, Toma Szilárd el is nevezte „pipás“-nak. Egyébként Toma Szilárd volt a társaságban a leghangosabb, ki mindenkivel kötekedett. B. Virágh Gézával csaknem állandóan hadilábon állott és nem tudta neki megbocsátani, hogy Virágh Géza a függetlenségi eszmék híve volt. Toma ereiben különben görög-makedon vér csörgedezett, s évekig küzdött, hogy felvétesse magát a gazdag görög egyházba. De a görögök halani sem akarták róla. Akkor aztán felesapott vállalkozónak. Az óbuda új gázgyár építkezésénél elvállalta a földmunkálatokat. Lovat, bricskát vásárolt. Azza' járt ki Óbudára, de délre mindig bejött a városházára, a sajtóirodába pletykálkodni. És amíg a kollégáival tereferélt: a bricska a Gránátos-utcai főkapunál várt rá. Geley József viszont gőzmalmost vásárolt a környéken és molnárkodott, míg tönkre nem ment.

Dr. Bodor Zsigmondot az orvosi pályáról hódította el az újságírás. Végül ő is önállósította magát. Megvásárolta a Magyar Híradó című köznyomatot és ő lett a gazdája Siposs Sándornak.

Azonban Vukovári Albert volt a legérdekesebb alakja, a városházi sajtóirodának. Nagytudású, kacsaringós eszű, éles, elmés pennájú újságíró. A millenáris kiállítás idején még dúsgazdag ember. Nagy spekuláns. Volt vagy nyolc darab emeletes háza Budapesten. Mind elnyelte az építési válság. A Pestvidéki Köszémbánya társaságnak ő volt az elnöke; a „tartli-bank“-nak (VIII—IX-X. kerületi takarékpénztár) pedig ő volt a vezérigazgatója. Azonkívül övé volt a Neues Politisches Volksblatt című újság nyomdástól-mindenestől. Ez a nagy vagyon mind eliszott az építő-krízisben. Nem maradt semmije. Akkor aztán beállott újságírónak. Elment munkatársnak havi 50 frtos fizetéssel egykori lapjához, a Neues Politisches-hez. Onnan lépett át a Lloydhoz és néhány esztendő alatt megint megszédte magát.

Ebben a társaságban azonban a legkülönb újságíró mégis csak Rózska Károly volt, a mai modern „fővárosi rovat“ megteremtője. Jeles stílusza és is-

merője, tudósa a fővárosi adminisztrációnak. Tőle tanultunk valamennyien. Ő tanította meg rá a publikumot, mennyi érdekesség terem a városházán. Cikkeit elolvasták. Hallgattak rá, és nagy reformok előtt gyakran tandócot kértek tőle, akikre a főváros gyepője volt rábizva. Aki, vagy ami mellé állott a Budapesti Hírlapban, vagy a remekül szerkesztett Esti Újságban, annak nyert ügye volt a közgyűlésben. Mikor a főváros megváltotta a gázgyárat: Heltai Ferenc, az új vezérigazgató Rózska Károlyt maga mellé vette munkatársnak. Később Rózska Károly lett a gázgyár vezérigazgatója.

Ezek az újságírók, ezek a „fővárosi rovatvezetők“ voltak az „első garnitúra“. Ezek trasszírozták az utat az utánuk jövők számára. A többiek mind később jöttek a városházára. Guthy Imre, a Pesti Hírlap fővárosi rovatvezetője csak ritkán jelent meg a sajtóirodában; rendszeren csak a közgyűlésekre járt el. Huszár Károly, ki 1920-ban a koncentrációs kabinet miniszterelnöke, valamikor egy padban írta a fővárosi közgyűlésről szóló tudósításokat Somogyi Bélával, a Népszava későbbi szerkesztőjével, akit 1920-ban orozva meggyilkoltak.

Bárczy István polgármestersége idején már egyre nagyobbra nőtt az újságíró társaság, amely a városházán dolgozott. Az öreg Possel Gusztáv, a Neues Politisches Volksblatt munkatársa, Zólyomi Dezső Az Újság szerkesztője; a fulánkos tollú Szilágyi Hugó, aki társszerkesztője volt Dacsó Emilnek, a Fővárosi Hírlap megalapítójának, Pogány Béla, a Budapesti Hírlap mai szerkesztője, aki mint a Fővárosi Hírlap főmunkatársa, nem sokkal a jubiláló lap megindulása után kapcsolódott bele a városházi újságírásba, Hegedűs Gyula, a Magyarország mostani kitünő szerkesztője, Kádár Lehel, a nagyszerű publicista, aki Az Estet képviselte, Radó Richárd, ki az öreg Hajnal Istvántól vette át a Fővárosi Közlöny szerkesztését, Salgó Ignác, aki a Neues Pester Journalt képviselte, Virágh Géza meg Doby Andor, Borbély József és a jóhumorú Győry Károly mind-mind később léptek az úttörők nyomdokaiba.

És bizony mondom, nem váltak szegényére sem az újságírásnak, sem annak a fiatal és nagyszerű újságírógárdának, amely Budapest folytonosan változó képét annyi tehetséggel vetíti nap-nap után az olvasó közönség elé

felém, amit megköszönni és meghálálni eléggé nem is tudok. Pedig idegen voltam, amikor oda kerültem és nem láttak bennem mást, mint a vidéki főispánt, akiről azt hitték, hogy sohasem fogja magát beleélni abba a légkörbe, amely a fővárosi autonómiájában uralkodott. Pedig nekem könnyű volt a helyzetem, mert magammal hoztam az autonómia őszinte szeretetét és így lehetővé vált, hogy nagyon hamar az egész vonalon megismertük megértettük egymást.

Egész működésemet a és alapja az a meleg és őszinte b amely engem Sipőcz Jenőhöz, a keszfővárosi polgármesteréhez fűzött. közöttünk összeütközés hatásköröket ölt, nem féltékenyekedtünk egymásra és ndolataink annyira összetalálkoztak és harmonikusak voltak, hogy a különbség csak az volt, hogy én mondtam-e előbb valamit, vagy Sipőcz Jenő pendített meg előbb egy eszmét.

Végtelenül finom, nemes, úri egyéniség volt Sipőcz Jenő. A lelke olyan érzékeny volt, mint a harmat és tele volt nemes intenciókkal és jószággal. Vele együtt dolgozhatni egy élmény volt és valóra vált az, amit egymáshoz való viszonyunkról az engem köszöntő beszédeben mondott, hogy két pont között legrövidebb út az egyenes. Mi ezt az egyenes utat követtük és betartottuk és ha arra a korra úgy emlékeznek sokan vissza, hogy az harmónikus volt, úgy az kizárólag annak az őszinte, hátsó gondolat nélküli, egymás iránt érzett barátságunknak köszönhető.

Szomorúság fog el, ha arra gondolok, hogy a sokszor emlegetett „négyes fogat“-ból ma egyedül vagyott az élők sorában. Elment Sipőcz Jenő, elment az áldott lelkű Liber Endre, elment Borvendég Ferenc, aki utódom volt és azok közül, akikkel sokat tanácskoztam, elment az én kedves jó barátom, a meggyőződés vaslelkű embere: Wolff Károly is.

Bizony szomorú kép ez, s úgy érzem, hogy egy nagy-nagy úr maradt utánuk és nekem, az élőknek, emberi kötelességem, hogy az elismerés palmaágát tegyem sírjaikra.